

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu

LPO.410.003.02.2020

Tomasz Budasz
Prezydent Miasta Gniezna
Urząd Miejski w Gnieźnie
ul. Lecha 6
62-200 Gniezno

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/073 – Zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Gnieźnie, ul. Lecha 6, 62–200 Gniezno (dalej: Urząd).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Budasz, Prezydent Miasta Gniezna od 1 grudnia 2014 r. (dalej: Prezydent Miasta Gniezna).
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja zadań związanych z zagospodarowaniem wód opadowych i roztopowych. 2. Wydatkowanie środków na realizację zadań inwestycyjnych związanych z zagospodarowaniem wód opadowych i roztopowych. 3. Przygotowanie, nadzór i kontrola na realizacją zadań w zakresie zagospodarowania wód opadowych i roztopowych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2018-2020 (do dnia zakończenia kontroli ¹), z uwzględnieniem zdarzeń, które wystąpiły w okresie wcześniejszym, jeżeli miały wpływ na kontrolowaną działalność.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Bartosz Tomczyk, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/40/2020 z 24 marca 2020 r. (dowód: akta kontroli str. 1-5)

---

¹ tj. do dnia 23 czerwca 2020 r.

² Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Urząd w latach 2018 – 2020 (I kwartał)⁴ rzetelnie realizował zadania związane z zagospodarowaniem wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych.

Kontrolowana jednostka posiadała rozeznanie w zakresie wielkości i stanu infrastruktury związanej z zagospodarowaniem wód opadowych i roztopowych znajdującej się w granicach administracyjnych Gniezna oraz jej stanu technicznego. Przestrzegając zakazu określonego w przepisach art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁵, Miasto nie wprowadzało do sieci kanalizacji sanitarnej wód opadowych i roztopowych. Na części terenu Gniezna, objętej starą zabudową, wody te odprowadzane były jednak do kanalizacji ogólnospławnej, co nie sprzyja realizacji celu ww. normy, jakim jest zapewnienie odrębności odprowadzenia wód opadowych i roztopowych (kanalizacja deszczowa) i ścieków bytowych oraz przemysłowych (kanalizacja sanitarna). Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne⁶ Urząd naliczał i pobierał opłaty retencyjne za zmniejszenie retencji gruntów, a następnie 90% z tych opłat w ustawowym terminie przekazywał na rachunek bankowy Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Na terenie Gniezna obowiązywała również zasada zagospodarowywania wód opadowych i roztopowych w miejscu ich powstania. Zgodnie z obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz wydawanymi warunkami zabudowy, właściciele nieruchomości mieli obowiązek zagospodarowania tych wód w granicach własnych działek. W związku z tym, Miasto Gniezno nie wprowadziło opłat za wykorzystywanie infrastruktury miejskiej do odprowadzania wód opadowych i roztopowych z nieruchomości nie należących do Miasta.

Objęte w trakcie kontroli szczegółowym badaniem dwa zadania inwestycyjne zrealizowane w kontrolowanym okresie w zakresie odprowadzania i zagospodarowania wód opadowych zostały rzetelnie przygotowane oraz zapewniono kompletność wymaganych zgłoszeń i pozwoleń na budowę przed przystąpieniem do ich realizacji. Wykonawców zadań inwestycyjnych wybrano na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁷. Realizacja inwestycji przebiegała zgodnie z zawartymi umowami. W celu zapewnienia należytej jakości robót ustanowiono inspektorów nadzoru inwestorskiego, którzy uczestniczyli w ich odbiorach. Miasto dokonało rozliczenia z wykonawcami na zasadach określonych w zawartych z nimi umowach po uzyskaniu założonego efektu rzeczowego.

Zadania z zakresu zagospodarowania wód opadowych i roztopowych zostały przypisane zarówno pracownikom Urzędu (w zakresie zarządzania infrastrukturą kanalizacji deszczowej i gospodarką wodną), jak i Przedsiębiorstwu Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Gnieźnie (w zakresie zarządzania infrastrukturą kanalizacji ogólnospławnej). Sprawne funkcjonowanie infrastruktury miejskiej sieci kanalizacji deszczowej zabezpieczono poprzez zlecenie napraw awaryjnych ww. spółce.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: kontrolowany okres.

⁵ Dz. U. z 2019 r., poz. 1437 ze zm., dalej: ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

⁶ Dz. U. z 2020 r., poz. 310 ze zm., dalej: Prawo wodne.

⁷ Dz. U. z 2019 r., poz. 1843 ze zm., dalej: Prawo zamówień publicznych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Realizacja zadań związanych z zagospodarowaniem wód opadowych i roztopowych.

Opis stanu faktycznego

1.1. Długość kanalizacji deszczowej na terenie Miasta Gniezna wynosiła 35.100 m wg stanu na 1 stycznia 2018 r., 37.700 m na koniec 2018 r. oraz 38.500 m na koniec 2019 r. oraz I kwartału 2020 r⁹. W kontrolowanym okresie na terenie Miasta Gniezna działały następujące obiekty i urządzenia do retencji i infiltracji wód, opóźniania ich odpływu i oczyszczania: 10 separatorów i 14 stawów retencyjnych i oczek wodnych wg stanu na 1 stycznia 2018 r. oraz 12 separatorów i 15 stawów i oczek wodnych na koniec 2018 i 2019 r. oraz I kwartału 2020 r..

Na terenie Miasta Gniezna nie stwierdzono odprowadzania wód opadowych i roztopowych do kanalizacji sanitarnej. Stwierdzono natomiast odprowadzanie tych wód do kanalizacji ogólnospławnej na części Miasta Gniezna objętej starą zabudową¹⁰. Łączna długość kanalizacji ogólnospławnej, na której odbywało się odprowadzanie do niej wód opadowych i roztopowych wynosiła 56.100 m w każdym z lat okresu objętego kontrolą. Infrastruktura ta była w zarządzie spółki miejskiej Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Gnieźnie¹¹ (dalej: PWiK), w której Miasto posiadało 100% udziałów.

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym Urzędu zapewnienie należytego utrzymania sieci kanalizacji deszczowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz realizacja infrastruktury technicznej w granicach administracyjnych Miasta Gniezna związanej z budową sieci kanalizacji deszczowej oraz współpraca z jednostkami organizacyjnymi w zakresie budowy sieci wodociągowej i sieci kanalizacji sanitarnej należały do kompetencji Referatu Inwestycji Komunalnych Wydziału Techniczno-Inwestycyjnego Urzędu. Zadania związane z gospodarką wodną należały do kompetencji Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu

(dowód: akta kontroli str. 6-71, 606)

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, zabrania się wprowadzania ścieków bytowych i ścieków przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych przeznaczonych do odprowadzania wód opadowych lub roztopowych będących skutkiem opadów atmosferycznych, a także wprowadzania tych wód opadowych i roztopowych oraz wód drenażowych do kanalizacji sanitarnej.

Zgodnie z wyjaśnieniami Prezydenta Miasta Gniezna ww. przepis zabrania wprowadzania wód opadowych wyłącznie do kanalizacji sanitarnej, a nie zabrania wprowadzania tych wód do kanalizacji ogólnospławnej. Pojęcie kanalizacji ogólnospławnej funkcjonuje w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie¹² (w § 126 pkt 1 jest mowa o odprowadzaniu wody opadowej z dachów i tarasów do wyodrębnionej kanalizacji deszczowej lub kanalizacji ogólnospławnej). Prezydent dodał, że Miasto Gniezno przestrzegając

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ Według przybliżonych danych szacunkowych kanalizacja deszczowa obsługiwała ok 14% powierzchni Gniezna (powierzchnia Miasta liczona z wyłączeniem terenów zielonych i jezior).

¹⁰ Według przybliżonych danych szacunkowych kanalizacja ogólnospławna obsługiwała ok 10% powierzchni Gniezna (powierzchnia Miasta liczona z wyłączeniem terenów zielonych i jezior).

¹¹ Na podstawie decyzji Zarządu Miasta Gniezna z 28 lutego 2002 r. na prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków oraz Uchwały nr XVIII/186/2012 Rady Miasta Gniezna z 25 stycznia w 2012 r.

¹² Dz. U. z 2019 r. poz. 1065

przepisu art. 9 ust. 1 ww. ustawy, nie wprowadza wód opadowych do kanalizacji sanitarnej, tylko do kanalizacji ogólnospławnej, która budowana była na przełomie XIX i XX wieku i funkcjonuje w części miasta objętej starą zabudową. Przy budowie miejskich inwestycji w centrum miasta, realizowane obiekty wyposażane były w indywidualne systemy zagospodarowania wód opadowych i roztopowych w obszarze działki, na której są posadowione, co odciąża w znaczny sposób funkcjonującą kanalizację ogólnospławną. Prezydent podkreślił jednocześnie, że budowa kanalizacji deszczowej na obszarach objętych starą zabudową wymaga poniesienia ogromnych nakładów finansowych związanych z wieloma kolizjami z innymi urządzeniami podziemnymi oraz z rozbiórką i odbudową nawierzchni na całych szerokościach poszczególnych ulic.

NIK wskazuje na to, że z przywołanego wyżej przepisu wynika, iż urządzenia kanalizacyjne (zdefiniowane w art. 2 pkt 14 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę) powinny służyć odrębnie do odprowadzenia wód opadowych i roztopowych (kanalizacja deszczowa) i odrębnie do odprowadzenia ścieków bytowych i ścieków przemysłowych (kanalizacja sanitarna). Gmina, w ramach realizacji zadań określonych w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę powinna zatem dążyć do zapewnienia tej odrębności w możliwie pełnym zakresie.

Prezydent Miasta wyjaśnił, że jeżeli pozwoli na to sytuacja finansowa, w najbliższych latach Urząd będzie podejmował działania projektowe zmierzające do oddzielenia kanalizacji deszczowej od kanalizacji ogólnospławnej na terenie objętym starą zabudową.

(dowód: akta kontroli str. 597-598)

Miasto Gniezno posiadało 12 pozwoleń wodnoprawnych na odprowadzanie wód opadowych i roztopowych do wód i gruntu¹³. Opłaty ponoszone przez Miasto Gniezno z tytułu odprowadzania wód opadowych i roztopowych do wód wyniosły 3.048 zł w 2018 r., 2.114 zł w 2019 r. oraz 26 zł w I kwartale 2020 r.

Urząd nie posiadał informacji jakiego rodzaju infrastruktura z zakresu kanalizacji deszczowej pozostaje w dyspozycji innych podmiotów z terenu Miasta ponieważ, jak wyjaśnił Prezydent Miasta Gniezna, podmioty te nie mają obowiązku informowania Urzędu o posiadanych przez nich urządzeniach kanalizacji deszczowych oraz realizowanych przez nich inwestycjach w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 72-123, 598-600)

1.2. Kwestie związane z gospodarką wodami opadowymi i roztopowymi zostały uwzględnione w „Programie ochrony środowiska dla Miasta Gniezna na lata 2017-2021”¹⁴. W analizie SWOT ww. Programu zapisy w nim zamieszczone odnoszą się do wód opadowych i roztopowych jako kategorii odrębnej względem ścieków. Określono słabe strony obszaru „Gospodarowanie wodami i gospodarka wodno-ściekowa”: braki w sieci deszczowej i urządzeń oczyszczających wody deszczowej, duży udział w długości sieci kanalizacji sanitarnej kanalizacji ogólnospławnej oraz brak alternatywnych odbiorników, do których można odprowadzać wody opadowe i roztopowe. Jako szanse w ww. obszarze podano stopniowe eliminowanie podłączeń ściekowych do kanalizacji deszczowej, rozbudowę sieci kanalizacji deszczowej wraz z urządzeniami podczyszczającymi i małymi zbiornikami retencyjnymi oraz uporządkowanie systemu kanalizacji sanitarnej w zakresie rozdziału kanalizacji ogólnospławnej. Jako zagrożenia wskazano: zmiany ilości i jakości opadów i pogarszającą się sytuację ilościową wód gruntowych; rosnące zagrożenie wystąpienia ekstremalnych zjawisk (np. nawałnych opadów);

¹³ Punkty zrzutu zlokalizowane były na następujących działkach obrębu miasta Gniezno: nr 89 ark. 10; 1 ark. 131; 43, 75, 86; 1/2, 53/2, 70, 100, 116, 160; 44 ark. 194; 5, ark. 81; 22/5; 42; 11; 1/30 ark. 56, 43.

¹⁴ Przyjętym uchwałą Nr XLVIII/520/2018 Rady Miasta Gniezno z 24 stycznia 2018 r.

niedostateczne środki finansowe i techniczne niezbędne do wykonania inwestycji w zakresie rozdziału kanalizacji ogólnospławnej oraz możliwość dalszego pogarszania się jakości wód powierzchniowych w przypadku braku inwestycji w zakresie m.in. rozdziału kanalizacji ogólnospławnej. W związku z tym, w harmonogramie działań inwestycyjnych z zakresu „Gospodarowanie wodami i gospodarka wodno-ściekowa” wpisano m.in.: działania rekultywacyjne (rekultywacja jeziora Jelonek i Winiary), budowa zbiorników retencyjnych przy ul. Dalkowskiej i Strumykowskiej, uregulowanie stosunków wodnych w terenie strefy przemysłowej w dzielnicy Kawiary, rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej, gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem i zwiększenie retencji. W ww. Programie nie określono aktualnych i docelowych wskaźników zagospodarowania wód opadowych i roztopowych.

(dowód: akta kontroli str. 124-137)

Za wyjątkiem dwóch analiz technicznych osiągniętego efektu ekologicznego w wyniku realizacji przedsięwzięć, które dotyczyły m.in. wód opadowych, Urząd w kontrolowanym okresie nie opracował ani nie zlecił opracowania analiz dotyczących zagadnień związanych z zagospodarowaniem wód opadowych na terenie miasta. Prezydent Miasta Gniezna podał w złożonych wyjaśnieniach, że Urząd zlecał takie analizy wcześniej, tj. w okresie od 1996 r. do 2009 r. (łącznie opracowano sześć koncepcji budowy kanalizacji deszczowej), na podstawie których od wielu lat realizowane są inwestycje w zakresie miejskiej sieci kanalizacji deszczowej.

Dla Gniezna nie został opracowany gminny program zagospodarowania wód opadowych i rozwoju kanalizacji deszczowej ponieważ, jak wyjaśnił Prezydent Miasta Gniezna, nie ma takiego obowiązku ustawowego, a za elementy takiego programu można uznać opracowywane projekty budowy kanalizacji deszczowej na terenie miasta.

(dowód: akta kontroli str. 138-139, 597)

Zgodnie z „Planem zarządzania kryzysowego Miasta Gniezna”, na terenie administracyjnym Miasta nie znajdowały się obszary zagrożone powodzią. W ww. Planie wskazano jedynie, że z powodu gwałtownych opadów deszczu, roztopów śniegu czy zatorów na ciekach wodnych możliwe są podtopienia lokalne dla pojedynczych budynków na terenach najniżej położonych (bez określenia ich lokalizacji). Zgodnie z informacją uzyskaną z Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Gnieźnie, w latach 2015-2020 na terenie Miasta Gniezna nie wystąpiły powodzie. W tych latach miały miejsce jedynie lokalne podtopienia, których liczba uległa zmniejszeniu w kontrolowanym okresie¹⁵.

Zagadnienia związane z zagospodarowaniem wód opadowych i roztopowych nie były w kontrolowanym okresie przedmiotem wniosków lub skarg mieszkańców.

W latach 2018-2020 (I kwartał) Wydział Techniczno-Inwestycyjny Urzędu zlecił przeprowadzenie łącznie 15 prac awaryjnych na sieci kanalizacji deszczowej w 2018 r. oraz 13 takich prac w 2019 r.

(dowód: akta kontroli str. 140-161)

1.3. Wprowadzenie opłat za odprowadzanie wód opadowych do wód przewidzianych w obecnie obowiązującym Prawie wodnym nie miało wpływu na wzrost kosztów działalności Miasta Gniezna w porównaniu do okresu przed wejściem w życie ww. ustawy. Opłata, o której była mowa w art. 290 ust. 1 pkt 7 ustawy Prawo ochrony środowiska (w brzmieniu obowiązującym do 23 sierpnia 2017 r.)¹⁶ uiszczona w 2017 r. wyniosła 17.355 zł, a opłaty uiszczone na podstawie

¹⁵ 17 podtopień w 2015 r., 66 w 2016 r., 16 w 2017 r., 5 w 2018 r. oraz po 1 podtopieniu w 2019 r. oraz I kwartale 2020 r.

¹⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 519 ze zm.

art. 270 ust. 11 Prawa wodnego, za lata 2018 i 2019 wyniosły odpowiednio 3.048 zł oraz 2.114 zł.

(dowód: akta kontroli str. 120)

1.4. W ramach działań promocyjnych i wspierających formy zagospodarowania wód opadowych Urząd wspólnie z sześcioma zarządami Rodzinnych Ogrodów Działkowych zorganizował w 2018 i 2019 r. konkurs dla mieszkańców Gniezna „Przyjazne środowisku działki na nieruchomościach niezamieszkałych”, którego celem była m.in. poprawa dbałości o gospodarkę wodną i opadową (jako kryteria oceny określono m.in. sposób zagospodarowania wód opadowych, wyposażenie terenu w urządzenia służące do zagospodarowania opadów). Udział w konkursie wzięło 1.404 właścicieli działek położonych na terenie 21 ogrodów działkowych, na których zainstalowano urządzenia gromadzące wody opadowe. Koszt każdego z konkursów wyniósł 5 tys. zł.

W 2020 r. w ramach światowego dnia środowiska zamieszczono na stronie internetowej Urzędu informacje związane z dbaniem o środowisko, m.in. dotyczące oszczędzania wody i wykorzystywania wody deszczowej.

W ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, w 2019 r. złożono wnioski o dofinansowanie projektu „Edukacja ekologiczna mieszkańców Gniezna i turystów” w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W ramach tego projektu zaplanowano przeprowadzenie warsztatów i kampanii informacyjnej „Cenna woda opadowa” na temat oszczędzania wody, sposobów wykorzystania wody opadowej w obliczu deficytu zasobów wody pitnej i klęsk suszy. Projekt ten nie został jednak zrealizowany przez Urząd ponieważ wnioski o dofinansowanie pozostawiony został bez rozpatrzenia z powodu niespełniania warunków formalnych. W tym samym roku w ramach ww. programu złożony został kolejny projekt „Regulacja rzeki Wełny”, w ramach którego zamierzano osiągnąć m.in. swobodny odpływ wód opadowych i roztopowych oraz ograniczenie podtapiania gruntów rolnych, mieszkaniowych i infrastruktury technicznej (w trakcie kontroli NIK, projekt ten był nadal na etapie aplikowania).

(dowód: akta kontroli str. 162-189, 605)

W latach 2018-2019 Miasto Gniezno nie realizowało programów dofinansujących przedsięwzięcia służące zagospodarowaniu wód opadowych i roztopowych przez właścicieli nieruchomości ponieważ, jak wyjaśnił Prezydent Miasta Gniezna, od 2015 r. do 2020 r. prowadzone były programy dofinansowujące zmianę ogrzewania z paliwa stałego na gazowe, podłączanie do miejskiej sieci ciepłowniczej lub z wykorzystaniem energii elektrycznej.

Na 2020 r. zaplanowano natomiast uruchomienie programu dotacyjnego z budżetu Miasta Gniezna na zadania służące ochronie zasobów wodnych, polegające na gromadzeniu wód opadowych i roztopowych w miejscu ich powstania pn. „Złap deszcz” (wg stanu na koniec kontroli NIK przygotowany został projekt uchwały Rady Miasta Gniezna wraz z regulaminem udzielania dotacji, który ma wejść w życie w III kwartale 2020 r., a zgodnie z projektem uchwały dotyczącej zmiany budżetu Miasta, na ten cel przeznaczono 20.000 zł). W ramach tego programu mieszkańcy Gniezna będą mogli uzyskać dofinansowanie wykonania systemów do gromadzenia i wykorzystania wód opadowych i roztopowych (m.in. zbiorników naziemnych i podziemnych, studni chłonnych, systemów rozsączających). Pozwolić to ma na pozostawienie wód opadowych w ich naturalnej zlewni, przyczynić się do utrzymania naturalnego poziomu zasobów wód gruntowych, poprawy lokalnego mikroklimatu i bioróżnorodności oraz ograniczenia wykorzystywania wody pitnej do podlewania i celów gospodarczych. W programie tym określone zostały wskaźniki osiągnięcia celów umożliwiające określenie poprawy stanu zagospodarowania wód opadowych i roztopowych poprzez wskazanie m.in. pojemności zbiornika, powierzchni z jakiej zostaną zagospodarowane wody, przewidywanych rezultatów (całkowite lub

częściowe zagospodarowanie wód na nieruchomości) oraz sposobu wykorzystania zgromadzonej w ten sposób wody.

(dowód: akta kontroli str. 190-201, 599, 607-609)

W ramach realizowanych w kontrolowanym okresie przez Miasto Gniezno inwestycji budowlanych stosowano następujące rozwiązania wykorzystujące naturalną retencję wód poprzez odprowadzanie wód opadowych do ziemi:

- w trakcie rozbudowy ośmiu układów drogowych posadowiono kolektor deszczowy oraz wybudowano ziemny zbiornik retencyjny magazynujący wody opadowe i odprowadzający je w głąb profilu gruntowego oraz wykonano nawierzchnię przepuszczalną z kostki brukowej typu „Domino Eko” i „Domino” lub „Behaton” i „Behaton Eko” i studnie chłonne, wykonano odwodnienie w postaci rowów odprowadzających pozwalających na zagospodarowanie wód opadowych w miejscu ich powstania, a także wykonano pasy zieleni przy drodze pozwalające w sposób naturalny na przenikanie wód do ziemi;
- w trakcie budowy dwóch wielorodzinnych budynków mieszkalnych wykonano podziemny zbiornik ze skrzynek rozsączających na wody opadowe z dachów oraz powierzchni utwardzonych, który magazynował te wody oraz odprowadzał je w głąb profilu gruntowego oraz urządzono tereny zielone przy budynkach, będące naturalną retencją dla wód opadowych;
- w związku z rewitalizacją oczka wodnego przy ul. Czeremchowej oraz wykonaniem strefy wypoczynku na jednym z osiedli miejskich realizowano prace mające na celu zwiększenie pojemności retencyjnej dwóch zbiorników, do których odprowadzane są wyloty z miejskiej kanalizacji deszczowej oraz wody opadowe z dachów i terenów utwardzonych;
- odbudowano i umocniono dna rowów melioracyjnych na łącznej długości 847 m;
- w trakcie dwóch inwestycji dotyczących zagospodarowania terenów przestrzeni publicznej (rewitalizacja parku oraz nasadzenie drzew i krzewów z posadowieniem małej architektury w ciągach ulicznych) wykonano nowe ścieżki z nawierzchni mineralnej, przepuszczalne dla wody, o powierzchni 4.078 m² oraz powiększono misy przy drzewach już istniejących, wybudowano nowe, zielone ciągi przyuliczne, zbierające wodę spływającą z chodników.

(dowód: akta kontroli str. 202-207)

1.5. W kontrolowanym okresie Urząd nie odnotował przypadków dokonywania przez właścicieli nieruchomości zmian kierunku i natężenia odpływu znajdujących się na jego gruncie wód opadowych lub roztopowych oraz kierunku odpływu wód ze źródeł, ze szkodą dla gruntów sąsiednich lub odprowadzania wód na grunty sąsiednie, o których mowa w art. 234 ust. 1 pkt 1 i 2 Prawa wodnego. Tego typu zagadnienia nie były też przedmiotem zgłoszeń lub skarg mieszkańców Gniezna.

(dowód: akta kontroli str. 157-159, 208)

1.6. Prezydent Miasta Gniezna podał w złożonych wyjaśnieniach, że utrzymywane przez Miasto Gniezno kanalizacje deszczowe odprowadzają wody opadowe i roztopowe wyłącznie z pasów drogowych dróg gminnych. Zgodnie z obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz wydawanymi warunkami zabudowy, właściciele nieruchomości nie odprowadzają wód opadowych i roztopowych do kanalizacji deszczowej ponieważ mają obowiązek zagospodarowania tych wód w granicach własnych działek.

W związku z tym, Miasto Gniezno nie wprowadziło opłat za wykorzystywanie infrastruktury miejskiej do odprowadzania wód opadowych i roztopowych z nieruchomości nie należących do Miasta. Prezydent Miasta Gniezna wyjaśnił również, że takie działania wpisują się w program tzw. małej retencji chroniącej

podziemne zasoby wód, a równocześnie mieszkańcy są zobowiązani wykorzystywać te wody we własnym zakresie.

Urząd nie posiadał wiedzy o liczbie i powierzchni prywatnych nieruchomości na terenie Gniezna, na których wody opadowe i roztopowe zostały zagospodarowane przez ich właścicieli (użytkowników) „we własnym zakresie” ponieważ, jak wyjaśnił Prezydent Miasta Gniezna, właściciele prywatnych nieruchomości nie mają obowiązku informowania Urzędu o sposobie zagospodarowania tych wód.

Wydatki ponoszone przez Miasto Gniezno dotyczące sieci kanalizacji deszczowej (tj. bieżące utrzymanie sieci, jej konserwacja i remonty) wyniosły 195,2 tys. zł w 2016 r., 149,8 tys. zł w 2017 r., 145,7 tys. zł w 2018 r., 193,4 tys. zł w 2019 r. oraz 32,9 tys. zł w I kwartale 2020 r. i stanowiły one 0,07% w 2016 r., 0,05% w latach 2017-2019 oraz 0,01% w I kwartale 2020 r. wydatków Miasta ogółem.

(dowód: akta kontroli str. 209, 599-600)

Dyrektor Wydziału Techniczno-Inwestycyjnego Urzędu podał w złożonych wyjaśnieniach, że kontrole nielegalnego podłączenia wód opadowych oraz ścieków do sieci kanalizacji deszczowej prowadzone są na bieżąco, w trakcie wykonywania okresowych przeglądów, czyszczenia bądź remontów sieci kanalizacji, a także drogowych robót inwestycyjnych. Ponadto Referat Dróg Gminnych Urzędu na bieżąco monitoruje wnioski o zajęcie pasa drogowego dla celów nie związanych z gospodarką drogową, co mogłoby sugerować próbę nielegalnego podłączenia się do kanalizacji deszczowej. W kontrolowanym okresie nie stwierdzono żadnych przypadków takich podłączeń. Jednocześnie PWiK prowadzi kontrole podłączenia wód opadowych z posesji do miejskiej kanalizacji sanitarnej, o czym mowa jest punkcie 3.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(dowód: akta kontroli str. 210, 527-528)

1.7. W celu ustalania podmiotów zobowiązanych do ponoszenia opłat za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej, o których mowa w art. 269 ust. 1 pkt 1 Prawa wodnego, Urząd wystąpił pisemnie do:

- PWiK o wskazanie obszarów w granicach administracyjnych Miasta Gniezna nieujętych w systemach kanalizacji sanitarnej lub ogólnospławnej;
- Powiatowego Zarządu Geodezji, Kartografii, Katastru i Nieruchomości w Gnieźnie o wskazanie nieruchomości zabudowanych o powierzchni powyżej 3.500 m²;
- zarządców dróg o wskazanie czy wody opadowe lub roztopowe odprowadzane z dróg będących w ich władaniu, posiadają urządzenia wodne umożliwiające retencję lub infiltrację tych wód;
- Wydziału Techniczno-Inwestycyjnego Urzędu o wykaz ulic uzbrojonych w sieć kanalizacji deszczowej;
- Wydziału Gospodarki Finansowej Urzędu o wskazanie podmiotów posiadających nieruchomości powyżej 3.500 m².

Przygotowano następnie wzór oświadczenia dla właścicieli nieruchomości o powierzchni powyżej 3.500 m². W wyniku analizy informacji otrzymanych od ww. podmiotów, zidentyfikowano 60 podmiotów z terenu Miasta Gniezna potencjalnie zobowiązanych do ponoszenia opłat za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej i wysłano do nich ww. wzór oświadczenia. Na podstawie analizy złożonych oświadczeń sporządzono informację w sprawie ustalenia wysokości ww. opłaty i wysłano je do łącznie sześciu podmiotów. Jednocześnie na stronie internetowej Urzędu zamieszczone zostały informacje dotyczące nowej opłaty za usługę wodną i obowiązku złożenia odpowiedniego oświadczenia. Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektor Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu, ustalając kwotę opłaty korzystano

z wytycznych opublikowanych przez Wody Polskie¹⁷, ale ustalając powierzchnię nieruchomości na potrzeby obliczenia opłaty wykorzystywano aspekt funkcjonalny danej nieruchomości.

W każdym z lat objętych kontrolą (w 2020 r. za I kwartał) przekazywano kwartalne informacje o wysokości opłaty za zmniejszenie retencji do łącznie sześciu podmiotów. Informacje te dotyczyły sześciu nieruchomości, a łączna wysokość należnych opłat wyniosła 11.489,00 zł za 2018 i 2019 r. oraz 2.872,25 zł za I kwartał 2020 r. Żaden z podmiotów, którym przekazano ww. informacje nie wniósł reklamacji dotyczącej opłat oraz nie wydano żadnej decyzji w sprawie określenia wysokości ww. opłaty. Kwota łącznych wpływów z tytułu tych opłat w poszczególnych latach objętych kontrolą wyniosła 100% należnych opłat (wynikających z informacji).

W toku kontroli, szczegółowym badaniem objęto wszystkie sprawy dotyczące ustalania ww. opłaty dla sześciu podmiotów. Stwierdzono, że w każdym przypadku sposób naliczenia opłaty był zgodny z art. 272 ust. 8 Prawa wodnego. Na łącznie 54 kwartalne opłaty, w 49 przypadkach, opłata ta została uiszczona w ciągu 14 dni od momentu otrzymania przez dany podmiot informacji o jej wysokości, co było zgodne z art. 272 ust. 23 Prawa wodnego. W czterech przypadkach, dotyczących jednego podmiotu, opłata została uiszczona po upływie 14 dni od momentu otrzymania przez podmiot informacji (wysokość każdej z tych opłat wynosiła 271 zł, a opóźnienie wyniosło odpowiednio dziewięć i sześć dni w 2018 r. oraz 108 i cztery dni w 2019 r.). Dyrektor Wydziału Ochrony Środowiska wyjaśniła, że monitorowano terminowość uiszczania ww. opłat, a zobowiązany podmiot zapewniał, że wywiąże się z obowiązku uiszczenia opłaty – z tego też powodu Urząd nie określił wysokości opłaty w formie decyzji, o czym mowa jest w art. 272 ust. 24 Prawa wodnego.

Miasto Gniezno odprowadziło 90% uzyskanych opłat na rachunek Wód Polskich (tj. 10.340,10 zł za 2018 i 2019 r. oraz 2.585,02 zł za I kwartał 2020 r.).

(dowód: akta kontroli str. 212-241, 249-253)

Zgodnie z informacją uzyskaną z Wydziału Architektury i Budownictwa Starostwa Powiatowego w Gnieźnie, organ administracji architektoniczno-budowlanej nie miał możliwości sporządzenia zestawienia decyzji o pozwoleniu na budowę oraz zgłoszeń zamiaru wykonania robót na nieruchomości o powierzchni przekraczającej 3.500 m², wydanych w oparciu o pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód. Zgodnie z informacją uzyskaną od Dyrektora Zarządu Zlewni Wód Polskich w Poznaniu, w latach 2018-2020, dla terenu Miasta Gniezna nie wydawano pozwoleń wodnoprawnych wynikających z art. 34 pkt 4 Prawa wodnego, tj. na wykonywanie na nieruchomości o powierzchni 3.500 m² robót lub obiektów budowlanych trwale związanych z gruntem, mających wpływ na zmniejszenie naturalnej retencji terenowej przez wyłączenie więcej niż 70% powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej na obszarach nieujętych w systemy kanalizacji otwartej lub zamkniętej. W związku z ww. informacjami, w toku kontroli NIK, nie było możliwości ustalenia czy nie wystąpiły przypadki nieobjęcia opłatami za zmniejszenie naturalnej retencji terenowej nieruchomości gruntowych z terenu administracyjnego Miasta Gniezna, pomimo spełnienia kryteriów określonych art. 269 ust. 1 pkt 1 Prawa wodnego.

(dowód: akta kontroli str. 242-246)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

¹⁷ Informacje dotyczące naliczania tej opłaty przez gminy Wody Polskie zamieściły na stronie: www.kzgw.gov.pl/index.php/pl/materiały-informacyjne/informacja-dla-gmin-ws-opłat-za-zmniejszenie-naturalnej-retencji-terenowej.html.

2. Wydatkowanie środków na realizację zadań inwestycyjnych związanych z zagospodarowaniem wód opadowych i roztopowych

2.1. Na lata 2018-2020 (do 31 marca) Miasto Gniezno zaplanowało łącznie osiem zadań inwestycyjnych z zakresu zagospodarowania wód opadowych i roztopowych. Na 2018 r. zaplanowano cztery inwestycje o wartości 1.245,0 tys. zł i zrealizowano te cztery inwestycje za kwotę 1.241,4 tys. zł¹⁸:

- budowę kanalizacji deszczowej na ulicy Jabłoniowej i Ludwiczaka w Gnieźnie (kanał deszczowy z wylotem do rowu odwadniającego) na kwotę 460,0 tys. zł (kwota poniesionych wydatków wyniosła 457,8 tys. zł);
- roboty budowlane związane z utrzymaniem funkcji rowów melioracyjnych ulic Gombrowicza, Fiedlera, Lema w Gnieźnie (odbudowę rowów z wykonaniem drenaży) na kwotę 160 tys. zł (kwota poniesionych wydatków wyniosła 160 tys. zł);
- rewitalizację oczka wodnego przy ulicy Czeremchowej i Gębarzewskiej w Gnieźnie – I etap (wycinkę drzew i krzewów, odmulenie dna stawu, formowanie skarp z obsiewem mieszanką traw i zagospodarowanie terenu wokół stawu) na kwotę 170 tys. zł (kwota poniesionych wydatków wyniosła 169,4 tys. zł);
- budowę strefy zabaw i wypoczynku na osiedlu Kazimierza Wielkiego w Gnieźnie – odbudowa stawu retencyjnego z wykonaniem przelewu kanalizacji deszczowej (wykoszenie porostów i trzciny, odmulenie dna stawu wraz z likwidacją wyspy na stawie, formowanie skarp, wykonanie przelewu z kanalizacji deszczowej, wykonanie alejki wokół stawu) na kwotę 455,0 tys. zł (kwota poniesionych wydatków wyniosła 454,2 tys. zł).

Na 2019 r. zaplanowano dwie inwestycje o wartości 4.120,0 tys. zł i zrealizowano te dwie inwestycje za kwotę 4.052,6 tys. zł:

- budowę kanalizacji deszczowej na ulicy Roosevelta w Gnieźnie – III i IV etap (kanał deszczowy wraz z uzbrojeniem w postaci studni kanalizacyjnych i studzienek ściekowych z przykanalikami) na kwotę 4.000,0 tys. zł (kwota poniesionych wydatków wyniosła 3.932,9 tys. zł);
- odbudowę rowu przy ulicy Brzozowej i Ludwiczaka w Gnieźnie (wycinkę drzew i krzewów, pogłębienie i poszerzenie dna rowu, umocnienie kiszka faszynową, formowanie skarp z obsianiem trawą) na kwotę 120,0 tys. zł (kwota poniesionych wydatków wyniosła 119,7 tys. zł).

Na lata 2018-2019 zaplanowano również rozbudowę układu drogowego ul. Pod Trzema Mostami w Gnieźnie od Al. Reymonta do ul. Osinieć (w ramach elementów służących zagospodarowaniu wód opadowych zaplanowano wykonanie kolektorów kanalizacji deszczowej, otwartego zbiornika wód opadowych, rurociągów drenażowych, przepompowni wód opadowych) na łączną kwotę 37.553,2 tys. zł (w tym zaplanowany koszt wykonania kanalizacji deszczowej 3.801,7 tys. zł). Kwota poniesionych wydatków wyniosła łącznie 37.553,2 tys. zł (w tym koszt kanalizacji deszczowej 3.801,7 tys. zł).

¹⁸ Poniższe kwoty obejmują koszty robót budowlanych wraz z kosztami wykonania dokumentacji projektowej.

Na I kwartał 2020 r. zaplanowano odbudowę rowu przy ulicy Konikowo (wycinkę drzew i krzewów, odmulenie dna, formowanie skarp, uporządkowanie terenu przy rowie) na kwotę 120,0 tys. zł (kwota poniesionych wydatków wyniosła 110,2 tys. zł). Wszystkie ww. zadania inwestycyjne zostały zakończone zgodnie z planem. Łącznie w kontrolowanym okresie zaplanowano na ww. zadania inwestycyjne (tylko w zakresie zagospodarowania wód opadowych) wydatki w kwocie 9.286,7 tys. zł, a łącznie wydatkowano 9.205,9 tys. zł (tj. 99,1% planowanej kwoty).

Nie wystąpiły przypadki rezygnacji z niektórych zaplanowanych zadań inwestycyjnych.

Jedno zadanie z ww., tj. „Rozbudowa układu drogowego ul. Pod Trzema Mostami w Gnieźnie” uzyskało dofinansowanie w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 w łącznej wysokości 17.885,2 tys. zł, z czego 1.612,5 tys. zł w zakresie wykonania kanalizacji deszczowej. Realizacja pozostałych zadań finansowana była w całości z budżetu Miasta Gniezna.

Prezydent wyjaśnił, że w przypadku pozostałych inwestycji Wydział Rozwoju Miasta i Gospodarki Urzędu na bieżąco monitorował możliwość realizacji projektów i inwestycji ze środków zewnętrznych. Nie składano żadnych wniosków o dofinansowanie ww. inwestycji ze względu na ich niewielki zakres rzeczowy i kosztowy bądź ze względu na niespełnianie kryteriów określanych w naborach wniosków, co przekładało się na nieuzyskanie minimalnej liczby wymaganych punktów. Miasto Gniezno korzystało z dofinansowania dwóch zadań w 2017 r. ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu.

(dowód: akta kontroli str. 254-314, 599-600)

2.2. W trakcie kontroli NIK szczegółowym badaniem objęto realizację dwóch z ww. zadań inwestycyjnych, tj. „Budowę kanalizacji deszczowej na ul. Jabłoniowej i Ludwiczaka w Gnieźnie” (dalej: zadanie nr 1) na łączną kwotę 457,8 tys. zł oraz „Budowę strefy zabaw i wypoczynku na osiedlu Kazimierza Wielkiego w Gnieźnie – odbudowa stawu retencyjnego z wykonaniem przelewu kanalizacji deszczowej” (dalej: zadanie nr 2) na łączną kwotę 454,2 tys. zł.

Stwierdzono w przypadku obu inwestycji, że rozbudowa kanalizacji deszczowej znajdowała oparcie w „Programie ochrony środowiska dla Miasta Gniezna na lata 2017-2021”.

W obu przypadkach zapewniono wykonanie dokumentacji projektowej oraz uzyskano niezbędne pozwolenia (w przypadku zadania nr 1: m.in. opinia wojewódzkiego konserwatora zabytków, decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, pozwolenie wodnoprawne; w przypadku zadania nr 2: decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego). Zadanie nr 1 obejmowało m.in. ułożenie kanału deszczowego z rur GRP o średnicy 500 mm, długości 137,7 m wraz z uzbrojeniem, ułożenie przykanalików z rur PCV o średnicy 160 mm, łącznej długości 69,85 m, odbudowę wraz z poszerzeniem jezdni asfaltowej na odcinku ul. Ludwiczaka. Wody opadowe z terenu utwardzonego wprowadzane miały być do kolektora poprzez projektowane studzienki ściekowe z przykanalikami, w wylot kolektora zlokalizowany został w rowie melioracyjnym. Zadanie nr 2 obejmowało wykoszenie porostów i trzcin, odmulenie dna stawu z likwidacją wyspy, formowanie skarp i obsianie terenu przyległego do stawu mieszanką trawa i wykonanie przelewu kanalizacji deszczowej.

Realizację obu zadań powierzono wykonawcy wybranemu zgodnie z procedurami udzielania zamówień publicznych. W obu przypadkach zastosowano tryb przetargu nieograniczonego, a ustalenia wartości zamówień dokonano z zachowaniem reguł określonych w art. 32-33 i art. 35 Prawa zamówień publicznych (podstawą do ich określenia był kosztorys inwestorski opracowany nie wcześniej niż 6 miesięcy przed dniem wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia). Nie wystąpiły przypadki

dokonywania ocen ofert, które powinny zostać odrzucone lub które nie zostały uzupełnione w terminie wskazanym przez Urząd. Umowy zostały zawarte z wykonawcami, których oferty były najkorzystniejsze według kryteriów określonych w postępowaniach, a ich zapisy były zgodne z warunkami wynikającymi z ofert. W obu przypadkach wykonawca wniósł wymagane zabezpieczenie należytego wykonania robót. W obu przypadkach umowa z wykonawcą należyście zabezpieczała interesy zamawiającego (określono m.in. zabezpieczenie należytego wykonania umowy w wysokości 5% wartości umowy, kary umowne za opóźnienia w wykonaniu przedmiotu umowy czy niewykonanie lub nienależyte wykonanie przedmiotu umowy, termin wykonania i odbioru robót oraz okres rękojmi wynoszący 60 dni). W przypadku zadania nr 1 kwota wynagrodzenia wykonawcy określona w umowie wyniosła 365.933,14 zł, a w przypadku zadania nr 2 wyniosła 420.607,34 zł.

(dowód: akta kontroli str. 315-352, 399-446)

2.3. Zadanie nr 1 zostało rozpoczęte po uprawomocnieniu się decyzji o pozwoleniu na budowę, po terminie określonym w zawiadomieniu o zamierzonym terminie przystąpienia do wykonania robót budowlanych, natomiast zadanie nr 2, które nie wymagało uzyskania pozwolenia na budowę, po upływie terminu na zgłoszenie sprzeciwu do zgłoszenia zamiaru rozpoczęcia robót.

(dowód: akta kontroli str. 367-372, 432, 448)

2.4. W obu przypadkach ustanowiony został nadzór inwestorski, a osoba go sprawująca posiadała wymagane uprawnienia budowlane (w specjalności instalacyjno-inżynierskiej w zakresie sieci wodociągowych i kanalizacyjnych). W toku realizowanych zadań inwestycyjnych dokonywano odbiorów prac ulegających zakryciu i zanikających, a wykonanie tych prac zostało potwierdzone stosownymi zapisami dziennika budowy (w przypadku zadania nr 1¹⁹). W przypadku obu inwestycji, dokonywany był również jednokrotny odbiór częściowy. Inspektor nadzoru inwestorskiego nie zgłaszał uwag do odbieranych prac. Nie wystąpiły sytuacje uzasadniające podjęcie wobec wykonawcy działań dyscyplinujących (np. z uwagi na niezachowanie zgodności wykonywanych robót z dokumentacją projektową i normami jakościowymi czy też opóźnienia względem harmonogramu robót).

Wykonawcy obu ww. zadań inwestycyjnych nie zgłaszali w trakcie ich realizacji braków lub błędów dotyczących dokumentacji projektowej.

(dowód: akta kontroli str. 338, 344, 365-366, 374-394, 4541-453, 466-467)

2.5. W przypadku zadania nr 1 umowa z wykonawcą była trzykrotnie zmieniana: dwie zmiany dotyczyły przesunięcia terminu wykonania zamówienia (z powodu braku możliwości terminowej dostawy materiałów budowlanych zamówionych zaraz po podpisaniu umowy termin przesunięto o 26 dni, a z powodu konieczności wykonania niemożliwych wcześniej do przewidzenia zamówień dodatkowych, termin przesunięto o 11 dni); jedna zmiana dotyczyła kwoty wynagrodzenia, zwiększonej o koszt wykonania zamówienia dodatkowego, niemożliwego do przewidzenia i niezbędnego do prawidłowego wykonania robót objętych umową podstawową (koszt robót dodatkowych wyniósł 78.042,47 zł, tj. 21% wartości pierwotnej zamówienia). Zmian tych dokonano zgodnie z art. 144 ust. 1 Prawa zamówień publicznych.

W przypadku zadania nr 2 umowa z wykonawcą nie była zmieniana.

Odbiory końcowe robót obu zadań dokonane zostały w terminach wynikających z umów (wraz z aneksem w przypadku zadania nr 1), a w ich trakcie potwierdzono

---

¹⁹ W przypadku zadania nr 2 dla którego nie było obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę, nie prowadzono dziennika budowy.

wykonanie robót zgodnie z zakresem rzeczowym z nich wynikającym oraz nie stwierdzono żadnych wad ani usterek.

(dowód: akta kontroli str. 339-364, 433-446, 453)

2.6. Wynagrodzenie wykonawców inwestycji wynikające z zestawień wartości wykonanych robót budowlanych, protokołów odbioru ostatecznego i faktur VAT przez nich wystawionych, odpowiadało kwotom określonym w umowach (wraz z aneksami w przypadku zadania nr 1). Zadania zostały rozliczone zgodnie z postanowieniami ww. umów, tj. w przypadku obu zadań rozliczenia dokonano dwoma fakturami (po wykonaniu 50% wartości zamówienia i odbiorze częściowym potwierdzonym przez inspektora nadzoru inwestorskiego oraz po wykonaniu całości zadania i przeprowadzonym odbiorze końcowym) na łączną kwotę 443.957,61 zł w przypadku zadania nr 1 (kwota wynikająca z umowy została powiększona o koszt robót dodatkowych) oraz 420.60730 zł w przypadku zadania nr 2.

(dowód: akta kontroli str. 339-364, 386-395, 433-446, 449-457, 464)

2.7. Eksploatacja obiektów wykonanych w ramach objętych próbą inwestycji rozpoczęta została w obu przypadkach w grudniu 2018 r. W umowach z wykonawcami obu zadań inwestycyjnych nie określono zasad i terminów przeprowadzania przeglądów gwarancyjnych. W okresie dotychczasowej eksploatacji nie wystąpiły przypadki awarii lub przerw w eksploatacji obu ww. obiektów. Zgodnie z art. 62 ust. 2 pkt 2b ustawy z 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane²⁰ ww. obiekty budowlane nie podlegały obowiązkowym kontrolom stanu technicznego, o których mowa w art. 62 ust. 1 ww. ustawy.

W toku oględzin przeprowadzonych w trakcie kontroli NIK stwierdzono, że obie inwestycje zostały zrealizowane i oddane do użytkowania, a ich stan techniczny nie budził zastrzeżeń.

(dowód: akta kontroli str. 395, 464-469)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Urzędu w zbadanym obszarze.

OBSZAR

3. Przygotowanie, nadzór i kontrola nad realizacją zadań w zakresie zagospodarowania wód opadowych i roztopowych

Opis stanu
faktycznego

3.1. Realizacja zadań związanych z gospodarowaniem wodami opadowymi i roztopowymi oraz zarządzaniem infrastrukturą techniczną służącą realizacji tego zadania, w tym siecią kanalizacji deszczowej na terenie Miasta Gniezna została przypisana do zakresu zadań Wydziału Ochrony Środowiska Urzędu oraz Referatu Inwestycji Komunalnych Wydziału Techniczno-Inwestycyjnego, o czym mowa jest w punkcie 1.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(dowód: akta kontroli str. 38-71)

3.2. Ww. zadania zostały wyszczególnione w zakresach czynności trzech pracowników Urzędu (dwóch z Wydziału Ochrony Środowiska i jednego z Referatu Inwestycji Komunalnych). Wszystkie osoby posiadały wykształcenie wyższe, w tym dwie z zakresu melioracji wodnych, a jedna z zakresu ochrony środowiska. Ww.

²⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 1186 ze zm.

osoby brały udział w następujących szkoleniach związanych z tematyką gospodarki wodnej: „Nowe Prawo wodne” (dwie osoby) oraz „Nowe perspektywy pozyskiwania środków unijnych 2020-2024” (jedna osoba), które zorganizowane zostały przez Wielkopolski Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych. Ponadto, jedna osoba brała udział w konferencji „Bydgoska retencja +2050” w temacie „Standardy dla wód opadowych”. Udział pracowników w tych szkoleniach nie był finansowany przez Urząd.

(dowód: akta kontroli str. 470-478)

3.3. Urząd nie dysponował własnym zapleczem technicznym służącym zapewnieniu bieżącego utrzymania infrastruktury technicznej służącej zagospodarowaniu wód opadowych i roztopowych oraz sieci kanalizacji deszczowej ponieważ, zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora Wydziału Techniczno-Inwestycyjnego Urzędu, utrzymanie sprzętu i pracowników jest nieekonomiczne i nieopłacalne ze względu na niewielki zakres robót w ciągu roku. Bieżące utrzymanie sieci kanalizacji deszczowej oraz usuwanie awarii zlecane było podmiotowi zewnętrznemu. W kontrolowanym okresie Urząd sześć razy zlecił PWiK wykonanie robót w ww. zakresie w 2018 r. na kwotę 44.497,69 zł oraz siedem razy w 2019 r. na kwotę 66.339,37 zł.

Na podstawie dokumentacji dotyczącej trzech awarii sieci kanalizacji deszczowej, które miały miejsce w kontrolowanym okresie stwierdzono, że roboty wykonane zostały zgodnie ze zleceniem, w terminach określonych w zleceniach, a w trakcie ich odbiorów nie stwierdzono żadnych wad ani usterek.

(dowód: akta kontroli str. 144-145, 479-502)

3.4. Działalność ww. komórek organizacyjnych Urzędu nie była objęta audytem wewnętrznym ani nie była przedmiotem kontroli wewnętrznych. W 2018 r. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Zarząd Zlewni w Poznaniu przeprowadziło jedną kontrolę dotyczącą ilości odprowadzanych wód opadowych i roztopowych do wód (jeziora Jelonek). W jej wyniku nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości ani nie sformułowano żadnych zaleceń pokontrolnych.

Wydział Techniczno-Inwestycyjny Urzędu przedkładał Prezydentowi Miasta roczne sprawozdania z realizacji zadań inwestycyjnych, w tym dotyczących melioracji oraz kanalizacji deszczowej. Wydział Ochrony Środowiska przedkładał natomiast sprawozdania z realizacji budżetu za dany rok, zawierające informacje z realizacji zadań z zakresu gospodarki ściekowej i ochrony wód. Sprawozdania te były analizowane pod kątem realizacji zaplanowanych zadań, bez formułowania wniosków w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 257-279, 291-308, 505-526, 601-604)

Przeprowadzanie kontroli przypadków nielegalnego odprowadzania ścieków bytowych i przemysłowych do sieci kanalizacji deszczowej opisano w punkcie 1.3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

Natomiast kontrole w celu ustalenia czy wody opadowe i roztopowe są odprowadzane przez ich właścicieli lub zarządców do sieci kanalizacji sanitarnej były prowadzone przez PWiK.

W 2017 r. skontrolowano 52 ulice metodą zadymiania instalacji i stwierdzono 210 przypadków odprowadzania wód opadowych do kanalizacji sanitarnej. W 2018 r. tą samą metodą sprawdzono 40 ulic i stwierdzono 181 takich przypadków. W każdym z ww. przypadków PWiK wysłało pisma z prośbą o jak najszybsze odłączenie instalacji deszczowej od przyłączy kanalizacyjnych i poinformowanie o tym fakcie PWiK. W efekcie w 2017 r. na 62 posesjach odłączono instalacje deszczowej, natomiast właściciele 148 posesji nie zareagowali na nakaz jej odłączenia, a w 2018 r. na 70 posesjach odłączono instalacje deszczowej, natomiast właściciele 111 posesji nie zareagowali na nakaz jej odłączenia.

W 2019 r. PWiK nie przeprowadzało podobnych kontroli ponieważ, zgodnie z informacją od Członka Zarządu PWiK, uznano, że kontrola metodą zadymiania była niewystarczająco skuteczna, a w celu dokładniejszej rewizji zakupiono pod koniec 2019 r. specjalistyczną kamerę, która pozwoli w 2020 r. na kontrolę przyłączy metodą inspekcji wizyjnej (kontrolę zaplanowano na II połowę 2020 r.). Członek Zarządu PWiK, poinformował również, że w związku ze stwierdzeniem ww. przypadków odprowadzania wód opadowych do kanalizacji sanitarnej PWiK nie składało zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa z art. 28 ust. 4a ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę lub art. 478 pkt 5a Prawa wodnego ponieważ intencją PWiK było uświadamianie mieszkańców o konieczności retencji wód opadowych na własnych terenach. Jeżeli w wyniku kontroli, które mają być przeprowadzone w 2020 r., właściciele posesji nie zastosują się do nakazu odłączenia deszczówki od przyłączy kanalizacyjnych, PWiK będzie składało ww. zawiadomienia.

Zdaniem NIK sytuacje stwierdzone podczas kontroli przeprowadzonych przez PWiK wskazywały na uzasadnione podejrzenie przestępstwa z art. 28 ust. 4a ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, a PWiK jako instytucja samorządowa był zobowiązany na podstawie art. 304 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego²¹ do zawiadomienia o takim podejrzeniu Policji lub prokuratury.

(dowód: akta kontroli str. 210, 527-531)

3.5. Sprawozdanie z realizacji działań zawartych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, planach zarządzania ryzykiem powodziowym oraz programie ochrony wód morskich za 2018 r. zostało przekazane ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej 27 lutego 2019 r., co było zgodne z art. 328 ust. 2 Prawa wodnego. Natomiast sprawozdanie za 2019 r. zostało przekazane z 25-dniowym opóźnieniem, tj. 1 kwietnia 2020 r., z powodu przeoczenia.

(dowód: akta kontroli str. 249, 532-594)

3.6. Zagadnienia związane z zagospodarowaniem wód opadowych i roztopowych nie były w kontrolowanym okresie przedmiotem wniosków lub skarg mieszkańców.

(dowód: akta kontroli str. 157-159)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Urzędu w zbadanym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

²¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 30

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

W związku z niesformułowaniem wniosków pokontrolnych i uwag, NIK nie oczekuje odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne.

Poznań, dnia 31 lipca 2020 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Bartosz Tomczyk
specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
z up. Grzegorz Malesiński
p.o. wicedyrektora

.....
Podpis

.....
Podpis